

MİRZAOĞLU İBRAHİM SEFER'İ DİNLERKEN

Nusret KOPUZLU

Dergimizin bürosundayız. Karşımda 82 yaşında olduğunu söyleyen bir genç ihtiyar var!

Kuzey Kafkasya'da Nalçık'te yaşamakta olan Mirzaoğlu İbrahim Sefer, "Kaç seneden beri yazılarını okuduğum Yunus Zeyrek'i görmeden ölmeyeceğim, diyordum. İşte bu düşünceyle Rusya'dan gelip Bursa'da kızımın yanına giderken önce buraya geldim." diyerek söze başladı.

Karşımda oturan bu ak saçlı hemşehrime tanımak için bazı sorular sordum. Verdiği cevapları özetle Bizim Ahıska okuyucularına sunuyorum.

Mirzaoğlu kimdir? Nerede, ne zaman dünyaya gelmiştir?

"1932 Temmuz'unda Ahıska'nın Persa köyünde dünyaya geldim. Babam Mirza, annem Kudret'tir. Babam 1957'de, annem 1973'te vefat etti. Beşi oğlan, dördü kız dokuz kardeşlik ve ben dokuzuncuyum. Büyük ablam Fatima Azgur'a köçmüştü; sürgünden önce vefat etti. İkinci ablam Hediye, Sakunet'e köçmüştü; koca-sı savaştan dönemedi. Bir daha da evlenmedi ve 2007'de Rusya-Voronej'de vefat etti."

Mirzaoğlu'nun çocukluğu nasıl geçmiş? Köyünde halk neler ekip biçerdi?

"Köyde çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşırdık. Fakat bizim koyunumuz yoktu; üç inekle dört camuşumuz vardı. Büyük bir bahçeyle tarlamızı eker biçerdik. Armut, elma, kiraz eriklerden başka dokuz tane büyük dut ağacımız vardı. Çok nefis beyaz dut yetişirdi. Pekmez ve pestil yapardık. Mugaret'le bizim köyün arasındaki arazide çok panta (ahlat) vardı. Armut ve pantadan purunç/furuç yapılırdı. Soğan, turp, pörçük-lü/havuç, lahana, hıyar, domates, patates, kavun, karpuz ekilirdi. Bahçelerde üzüm de vardı. Tarlalarda arpa, buğday ve lazut/mısır yetiştirilirdi. Evimiz iki katlıydı; üst katı köy mektebi olarak kullanılmaktaydı. Babam iyi bir inşaat ustasıydı. Bir evi temelden alır, çatıdan çıkardı. Güzel güzel sofralar, ev fırınları ve pilekiler yapardı. Aynı zamanda bir ağaç ustasıydı. Bir eve hangi eşya lâzımsa hepsini yapardı."

Ahıskalıların yayla geleneklerini hatırlıyor musunuz?

"Bugün gibi aklımda. Persat Yaylası'na giderdik. Benim çocukluğum yaylada geçti. Bahar gelince önce kışlaya sonra yaylaya çıkardık; güzün tekrar önce kışlaya sonra da köye inerdik. Yılın dokuz ayı yayla ve kışlada geçirdi. Persat Dağı'na, bizim köyden başka Sür, Kikinet, An, Kilde, Tsinuban gibi köyler de çıkardı. Bu dağın öte yanı, kuzeyi Gürcü Zestafon şehrinindiydi; onlar da o taraftan yaylaya çıkarlardı. "

Peki, sizin köyün etrafında hangi köyler vardı?

"Bizim köyün etrafında Gormizinda, Mugaret, Tsoxdev, Tsinis, Şurdo, Agara köyleri vardı. Bunların hepsi Türk köyleriydi. Ahıska'da Tatanis, Ude, Vale köylerinde Türk ve Gürcü nüfusu birlikte yaşardı. Azgur büyük bit Türk köyüydü ama orada bir miktar Gürcü de vardı. Azgurular Gürcüce bilmezdi."

Ya mutfak? Meselâ hamur işleri?

“Tabii ki hinkal her zaman bir numara. Kete, katmer, gevrek, bişi, luxma, çadi, quymax, hasuta, papa...”

Mektebe ne zaman ve nasıl başladın?

“Altı yaşında köyümüzde hatta evimizin ikinci katında okula başladım. 1935 yılına kadar eğitim dili Türkçeydi. O sene Sovyet diktatörlerinden biri olan Beriya'nın emriyle eğitim dili Gürcüce oldu. Bu yüzden birçok aile çocuğunu okula göndermedi. Zamanın Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri Çarkviyani ile İçişleri Bakanı Bakratze halka öfkelenerek bu halkın Gürcistan geneline dağıtılmasını teklif ettiler. Beriya ise daha da ileri giderek Ahıska Türklerini Orta Asya ülkelerine sürmeyi düşünmeye başladı. Bizim halkımızdan korkuyorlardı. Güya ki Alam harbi sona erince Türkiye Gürcistan'a saldıracak, Ahıskalılar da Türkiye'nin tarafını tutacakmış! Bizim sürgünümüzü hazırlayan zehirli düşünceler böyle şekillenmişti.”

Sürgüne geçelim mi?

“Evet, dördüncü sınıfa başlamıştım ki kıyamet koptu! 1944, Kasım... Bir ay önceden köye asker geldi. Bu askerler garip bir şekilde yiyip içip yatıyorlardı. Çoğu Kazak ve Özbek'ti, Rus azdı. Bize hiçbir şey söylemiyorlardı. Bizim ev köyün kenarındaydı. Bir asker bizim evin önünde bekliyordu. Yirmi gün boyunca, sırtında tüfek, ağlıyordu. Demek ki o, başımıza geleceği biliyordu. Ona yemek ve tütün verir, eve davet ederdik fakat yasak diyerek gelmezdi. Sürgünden bir gün önce köye Udeli üç Gürcü geldi. Aralarında konuşurlarken biri diğerlerini uyardı: Konuşma, bu köy Türk'tür ama Gürcüce bilirler, anlarlar, dedi.”

15 Kasım sabahını hatırlıyor musun? Neler oldu? Köyünüzden nasıl ayrıldınız?

“Hatırlamam mı... O sabah erkenden her aileden bir kişiyi köy meydanına çağırıp topladılar. Alma askeri geliyor, zarar görmeyesiniz diye sizi buradan kaldıracamız, diyerek sessiz bir slayt filmi gösterdiler. Beyaz bir perde astılar, Özbekistan'ı gösterdiler. Bir taстан beş altı kişi

çorba içiyordu. Bu kısa filmin ardından hemen talimat verildi: İki saat içinde hazırlanmalıydık! O sırada anam camuşlara vermek üzere lazudun çalmasını götürmekteydi. Bir Gürcü anama arkadan tekme vurarak yüzükoyun yere yıktı. Bu manzara gözümün önünden gitmiyor. Git kadın, ayak altında dolaşma, buralar artık bizim, diye bağıyordu. Rus askeri, kendi evinden hem kovuyor hem de annen yaşındaki kadını dövüyor-sun diye bağıarak bu Gürcü'nün ayaklarına bir kurşun sıktı. Gürcü korktu ve oradan uzaklaştı. BU asker, ababam yanına çok tahıl almasını söyledi. Babam testere, keser, balta, burgu, rende gibi ustalık aletlerini aldı. Tabii ki un ve ekmek de aldık yanımıza. Öküzler koşuldu ve kızakla Mugaret düzüne indik ve orada trene bindik.”

Bu yolculuğa nasıl çıktınız? Yani herkes bu emre itaat ederek itirazsız ve sessizce mi trenlere bindiler? Hangi şartlarda yola çıktınız?

“İtirazsız değil fakat çaresizlik içinde, vicdanları sızlatacak bir hengâmeyle hatta zulümlerle yola çıkarıldık. Demiryolu boyunca vagonlar dizilmişti. Kimse kaçamasın diye her taraf projektörlerle aydınlatılmıştı. Tüfekli askerler gözümün önünden gitmiyor. Bazıları evimde şuyum kaldı, buyum kaldı, çocuğumun beşiği kaldı, alıp geleyim diye eve doğru giderken askerler onu arkadan vurup yere seriyorlardı. Bizim köylü birini böyle öldürdüler, gördüm. Bazıları da trenin yanında yolda yemek için mal kesiyordu. Ortalık kan içindeydi. İşte sizin vagon bu, girin içeri. Vagonda kenarlara iki katlı ranzalar hazırlanmıştı. 20-30 aileyi bir vagona tikiyorlardı. Bizim trenimiz, 15 Kasım akşam üzeri, güneş ufuktan batarken hareket etti. Hava çok soğuk ve her taraf karlar altındaydı.”

Yolculuk nasıl geçti? Ne kadar sürdü?

“Bakü'ye kadar tedarikimizi yedik. Bakü'de üç gün bekledik. Halk içinde bir rivayet dalga dalga yayılmaya başladı: Beriya bizim denize

dökülmemizi emretmiş! Azerbaycan KP Sekreteri Bağırov'un itirazıyla bu facia önlenmiş dediler. Her vagona bir kova patates çorbası, sıcak su veriyorlardı. O kadar ki ölmedik. Tam 23 gün gittik... Taşkent'e ulaştık."

Bu yolculukta unutamadığınız belli başlı hadiseler nelerdi?

"Yolda Hüseyin amcam Urallardan geçerken öldü. Askerler onun cesedini alıp gözümüzün önünde araziye attılar. Vagonların amiri Beriya gibi bir Megrel'di. O dolaşüyor, ölüleri buluyor ve askerlere atırıyordu. Tuvalet yoktu. Tren bir istasyonda durunca adamlar araziye, kadınlar trenin altına gidiyordu. Tren ansızın hareket edince başı dışarıda ayakları arkada kalan bir kadının iki ayağı birden kesildi. Ama o yine de hayata tutundu, yaşadı! Bizim yedi kazımız vardı, kesmiştik. Bu kazların yağıyla sardılar, iyileşti. İki bastonla gezerdi. Bu şekilde başı, boynu giden de oldu. Sonra vagonun ortasını deldiler, etrafına yatak çarşafı gerip burayı tuvalet olarak kullandılar."

Menzile erdikten sonra?

"Her taraf kar! Şehir görmemiştik. Kazakistan'da Türkistan şehrinden geçerken görmüş olduk. Aris istasyonunda bölündük. Kazakistan ve Kırgızistan'a gidenler sola, Özbekistan'a gidenler sağa ayrıldı. Son istasyon Taşkent'ten sonra Mirzaçöl... Burada trenden indirildik. At arabalarıyla taşınarak sürgün yerlerimize götürüldük. Çalışacağımız kolhozlara taksim edildik. Kolhoz yöneticileri iş gücü yüksek gençleri hemen alıyor fakat yaşlıların yüzüne bakmıyorlardı. Biz Mirzaçöl'ün Stalin kolhozuna verildik. 12 yaşındaydım. Hep pamuk işlerinde çalıştık."

Peki, Öğretmen olduğunuzu söylemişsiniz. Tahsil hayatı nasıl geçti? Ne okudunuz?

"Sürgünden önce Gürcüler, Gürcüce eğitile beraber çocuklara Gürcü soyadları vermişlerdi. Yani ana-baba ile çocuğun soyadları ayrıydı! Benim adım Mirzaoğlu İbrahim iken İbrahim Zaspıyadze olmuştu! Bugün de Gürcistan'da böyle bir ada rastlamadım. Özbekistan'da okula başlayınca Özbek öğretmen soruyor: Famil-

ya adın ne? Durdum, kaldım. Babamı, dedemi sordu. Dedemin adı Sefer, dedim. Böylece soyadım Seferov oldu! Sekiz sene Özbek dilinde okudum. Altı sene Enstitü'de Rusça okudum ve 1966'da buranın coğrafya bölümünden mezun oldum. Enstitüde okurken bir taraftan da ilköğretim öğretmeni yapıyordum; yani hem çalışıyor hem okuyordum."

İkinci Dünya Savaşı ailenizi nasıl etkiledi?

"1941'de savaş başlayınca Mevlüt ağabeyim süvari olarak askere gitti. Rostov'da öldü. Diğer ağabeyim Halil, Nalçik'te Almanlara esir düştü; sonra geldi. Gönüllü esir düştüğü itirazıyla çalışma kampına götürdüler. Bir yıl sonra kurtuldu. Fergana hadiselerinden sonra o da Özbekistan'dan Ukrayna'ya gitti. Orada vefat etti; mezarı Xerson'dadır. En büyüğümüz olan Bayram, mollaydı. O da askere alındı ve sadece iki mektubunu aldık. Köprü yaparken Alman bombardımanı altında kaldıklarını; ikinci mektubunda göllerden kurbağa toplayıp yediklerini yazıyordu. 1956'da babam Fergana'ya gittiğinde birisi onun Türk sınırından Posof'a geçtiğini, kendisinin yakalanıp Sibiryaya sürüldüğünü, oradan da yeni dönüğünü söylemiş. Fakat Bayram ağabeyin izini bulamadık."

Meslek hayatın nerede geçti?

"1969'da Kuzey Kafkasyaya'ya Nalçik'e geldim. Rus dilinde coğrafya öğretmeni yapıyordum. 1992'de emekli oldum."

Ya evlenmeniz, çocuklarınız?

"Özbekistan'dayken 1956'da görücü usulüyle evlendim. BU mutlu bir evlilik değildi. İki kız, beş oğlum oldu. Bir kızım Bursa'dadır. Diğerleri Nalçik'te..."

TC vatandaşı mısınız? Nerede yaşıyorsunuz?

"Evet! 2006 yılında Türkiye'ye gelip geri döndüm. 2010'da TC vatandaşı oldum ama Nalçik'te yaşamaya devam ediyorum. Orada evim var; satabilirim temelli gelmeyi düşünüyorum."